

УРЕДЕНА ЛИ Е ПРЕЗУМПЦИЯ В ЧЛ. 32, АЛ. 2 ОТ СЕМЕЙНИЯ КОДЕКС?

Габриела Илиева

IS THERE A PRESUMPTION IN ART. 32(2) OF THE BULGARIAN FAMILY CODE?

Gabriela Ilieva

Abstract: *This article examines the understanding of the nature of Art. 32(2) of the Bulgarian Family Code as a legally rebuttable presumption. It points out the main characteristics of the statutory rebuttable presumptions and presents a critical view of their detection in the provision mentioned. Also, it analyzes the factual composition contained in the rule.*

Keywords: *presumption; legal norm; joint liability.*

1. Въведение

По обичайното право, съпругата е можела да извършва сделки от името и за сметка на мъжа си, насочени към удовлетворяването на нуждите на домакинството, по които единствено отговорен е бил нейният съпруг. С приемането на Наредбата-закон за брака от 1945 г., за пръв път правилото се закрепва в нормативен акт, който го разпростира спрямо двамата съпрузи и оттогава, макар и с различен обхват, то присъства във всеки следващ нормативен акт, уреждащ семейните отношения¹.

Въвеждането му при законов режим на разделност, се обяснява, от една страна, с цел обезпечаване интереса на кредитора, а от друга страна, увеличава доверието на кредиторите у съпрузите². При законов режим на общност³ неговата цел е да въведе справедливост и равновесие в отношенията между съпрузите, изключвайки възможността за неоснователно обогатяване на единия, каквото щеше да е налице, ако той участваше само в имуществената общност, без да участва и в задълженията, възникнали за придобиването на тези вещи⁴. Същността на правилото се обяснява от теорията с взаимно законово предста-

¹ Нейният чл. 17 предвижда, че „За задълженията, които един от съпрузите е поел за текущите нужди на домакинството, отговаря солидарно и другият съпруг“. Разпоредбата преминава непроменена в Закона за лицата и семейството от 1949 г. В Семейния кодекс от 1968 г. правилото търпи известна промяна и чл. 13, ал. 8 предвижда, че „За задълженията, които единият или двамата съпрузи са поели за удовлетворяване нужди на семейството, те отговарят солидарно“. Вторият Семейен кодекс от 1985 г. не внася промени в правилото и чл. 25, ал. 2 от него е идентичен на чл. 13, ал. 8 СК'1968 г.

² Венедиков, П. Коментар на Наредбата закон за брака. С.: ИК „Петко Венедиков“, 2022, с. 115–116.

³ Въведен с първия Семейен кодекс от 1968 г.

⁴ Гачев, Н. Имуществени отношения между съпрузите. – Социалистическо право, 1968, № 9, с. 48; Велинов, Л. Солидарна отговорност на съпрузите при задължения, поети за нуждите на семейството. – Социалистическо право, 1968, № 9, с. 55.

вителиство между съпрузите⁵, което поради редицата си отлики от представителството по чл. 36 и сл. ЗЗД, се определя като особено, без да се споменава каквото и да било за някаква презумпция, уредена в него.

От въвеждането на правилото до приеждането на втория Семейен кодекс от 1985 г. съдебната практика възприема виждането, че солидарната отговорност на съпрузите възниква само когато задължението е предназначено за задоволяване на семейните нужди, изисквайки това обстоятелство да се доказва във всеки конкретен случай⁶. Едва по време действието на СК'1985 се заформя виждането, че в разпоредбата е уредена презумпция, според която задължението, поето от съпруг, през време на брака, е предназначено за удовлетворяване нуждите на семейството му⁷, което е широко разпространено днес в съдебната практика. Посоченото виждане, според застъпеното в настоящата статия становище, е неправилно и поставя съпруга, който не е участвал в договарянето в твърде неблагоприятното положение да доказва отрицателен факт – че задължението не е поето или че не е удовлетворена семейна нужда. Поради това целта на настоящата разработка е да изясни същността на разпоредбата, и да се аргументира изводът за погрешност на възприетото становище от практиката.

2. Постановка на проблема

Преобладаващото виждане на съдебната практика⁸ е, че при законовия режим на общност, в разпоредбата на чл. 32, ал. 2 от Семейния кодекс (СК) е уредена законова обора прима презумпция. Приема се, че щом е доказана презумпционната предпоставка – *поето задължение през време на брака от един от съпрузите* – е налице презумираният факт – *с полученото срещу него са удовлетворени семейни нужди*, поради което възниква солидарната обвързаност и на другия съпруг за неговото изпълнение. В тежест на оспорвания съпруг е да докаже, че удовлетворената нужда не е семейна, включително при предявен иск срещу двамата съпрузи, или че твърдените разходи не са извършени. Ако той не направи това, по силата на презумпцията се приема, че сумата е разходвана за удовлетворяване на семейни нужди⁹.

3. Презумпция

За да се изясни същността на разпоредбата на чл. 32, ал. 2 СК е необходимо, на първо място, да бъде разгледана презумпцията като правна норма.

Терминът „презумпция” идва от латинския термин „*praesumptio*“ и означава предположение. Презумпцията представлява законово предположение, което се извежда от един известен за друг неизвестен факт. Това законово предположение почива на обикновено-

⁵ **Ненова, Л.** Семейно право на Народна република България. С.: Наука и изкуство, 1977, с. 190; **Венедиков, П.** Цит. съч., с. 120-124. В по-ново време е изразено становището, че не става въпрос за особено законово представителство, а за рефлексно действие – **Желев, С.** Чл. 24, ал. 4 СК в теорията и в практиката. – Грамада. Портал на българския юрист. Публ. на 11.05.2015 г. Достъпна на: <https://gramada.org/%D1%87%D0%BB-24-%D0%B0%D0%BB-2-%D1%81%D0%BA-%D0%B2-%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D0%B2-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA/> Дата на последно посещение: 09.12.2023 г.

⁶ Решение № 3628 от 29.10.1959 г. по гр. д. № 6095/1959 г. I гр. о. на ВС; Решение № 310 от 24.02.1962 г. по гр. д. № 6198/1962 г., I гр. о. на ВС.

⁷ Решение № 775 от 25.01.1996 г. по гр. д. № 815/1995 г., I гр. о. на ВС; Решение № 524 от 30.07.1997 г. по гр. д. № 276/1997 г., I гр. о. на ВКС.

⁸ Решение № 60266 от 23.12.2021 г. по гр. д. № 1136/2021 г., г. к., III гр. о. на ВКС; Решение № 68 от 27.07.2020 г. по гр. д. № 2077/2019 г., г. к., III гр. о. на ВКС; Решение № 75 от 30.06.2020 г. по гр. д. № 3594/2019 г., г. к., III гр. о. на ВКС; Решение № 167 от 10.12.2018 г. по гр. д. № 8/2018 г., г. к., III гр. о. на ВКС; Решение № 211 от 23.07.2012 г. по гр. д. № 177/2011 г., г. к. IV гр. о. на ВКС; Решение № 676 от 13.01.2010 г. по гр. д. № 2179/2008 г., г. к., II гр. о. на ВКС и др.

⁹ Все пак епизодично напоследък се срещат съдебни актове в обратен смисъл – Решение № 50183 от 10.11.2022 г. по гр. д. № 3551/2021 г., г. к., III гр. о. на ВКС; Определение № 2562 от 18.03.2023 г. по гр. д. № 3914/2022 г., г. к., I гр. о. на ВКС.

то, типичното развитие на явленията – онова, което поначало и най-често нормално става¹⁰.

В зависимост от това дали е допустимо доказването, че предположението на закона е невярно, се различават оборими (*praesumptiones juris tantum*) и необорими (*praesumptiones juris et de jure*) презумпции. Оборимите презумпции допускат опровергаването на факта, за който съдържа предположение – може да бъде доказано противното на съдържащото се в закона предположение¹¹. Необоримите презумпции, видно от наименованието им, не допускат опровергаването на презюмирания факт. Приема се за установено това, което законът предполага, независимо дали то съответства на действителността¹². Поради това те се определят като материално-правни норми. Практиката приема, че в нормата на чл. 32, ал. 2 СК е закрепена оборима презумпция, поради което изложението няма да разглежда по-детайлно необоримите предположения.

Наред със законовите презумпции, съществуват и човешки, или още фактически, презумпции (*praesumptiones ad hominem*), които не се съдържат в законови текстове. Те представляват част от ежедневно мислене, което се използва в юридическото разсъждение и служат при формиране на вътрешното убеждение на съдията¹³. Тяхното използване е изцяло във властта на съдията и докато при законовата (юридическа) презумпция, законът задължава съдията да приеме определено заключение, то при човешката презумпция съдията може, като част от свободната преценка

на доказателствения материал, но не е длъжен да приеме определеното заключение, в зависимост от събраните по делото доказателства.

При законовата презумпцията, като правна норма, в хипотезата е посочен фактът-предпоставка, а в диспозицията се съдържа презюмирания факт. Тя сама по себе си няма непосредствено регулативно действие, а презюмираният факт се съдържа в хипотезата на друга регулираща правна норма, т.е. диспозицията на презумпцията предизвиква нещо като верижен правен ефект¹⁴. Казано с други думи, презумпцията, като особен вид правна норма, няма как и не поражда самостоятелно права и/или задължения за правните субекти, а позволява приложението на друга правна норма (норми), в чиято хипотеза е посочен презюмирания от нея факт, чието настъпване не е необходимо да се доказва¹⁵.

Основното практическо значение на оборимите презумпции е в сферата на доказването. Съгласно общото правило на чл. 154, ал. 1 ГПК всяка страна трябва да докаже фактите, на които основава своите твърдения. Презумпцията размества доказателствената тежест¹⁶ – достатъчно е страната, която твърди презюмирания факт, да докаже, в условията на пълно доказване, че е налице фактът – презумпционна предпоставка и съдът ще е задължен да третира презюмирания факт като установен. Опровергаването ѝ, т.е. доказването, че презюмираният факт не се е осъществил, е в тежест на този, който твърди друго. Трябва да се има предвид, че оборимите презумпции обикновено се създават, за да се пре-

¹⁰ **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял I. Второ издание. С.: Софи-Р, 2001, с. 232; **Павлова, М.** Гражданско право. Обща част. Трето издание. С. Сиела, 2023, с. 109-110; **Ташев, Р.** Обща теория на правото. Основни правни понятия. Четвърто преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2010, с. 275.

¹¹ **Таджер, В.** Цит. съч., с. 233.

¹² Пак там.

¹³ **Ташев, Р.** Цит. съч., с. 276.

¹⁴ **Ставру, Ст.** Вид на презумпцията за последователност при едновременна смърт на две или повече лица (чл. 10а ЗН).- Предизвикай правото! Публ. на 25.12.2022 г. Достъпна на: <https://www.challengingthelaw.com/semeyno-i-nasledstveno-pravo/vid-na-prezumpciyata-chlen-10a-zn/#sdfootnotebanc>

¹⁵ Така например безспорната презумпция по чл. 61, ал. 1 СК, която установява произхода от бащата. Сама по себе си тя не създава права и задължения, но следствие на нея се прилага целият комплекс правни норми, уреждащ родителските права и задължения и спрямо презумптивния баща.

¹⁶ Не е необходимо да се доказват факти, за които съществува установено от закон предположение. Оборване на такива предположения се допуска във всички случаи, освен когато закон забранява това (чл. 154, ал. 2 ГПК).

одолеят определени затруднения във връзка с доказването на презюмирания факт, а не за да се налага специфична доказателствена тежест при доказването на определени факти¹⁷.

4. Правилото на чл. 32, ал. 2 СК

Възприетото в съдебната практика решение относно същността на посоченото правило не може да бъде споделено. Разпоредбата на чл. 32, ал. 2 СК е една типична правна норма. Щом се проявят фактите, посочени в нейната хипотеза – поето задължение за задоволяване на семейни нужди от един от съпрузите – то влиза в действие нейната диспозиция и настъпват предвидените правни последици, а именно възниква солидарната отговорност и за другия съпруг.

Пасивната солидарност според чл. 121, ал. 1 ЗЗД може да възникне в два случая: 1) когато е уговорена между страните; 2) в определените от закона случаи. Тя представлява особен вид лично обезпечение, уредено в интерес на кредитора, което осигурява по-добра защита на неговите права¹⁸.

Солидарната отговорност отегчава положението на длъжника, поради което е недопустимо да се предполага и възникването ѝ следва да се доказва от лицето, което се позовава на нея във всеки конкретен случай – чл. 121 ЗЗД, чл. 154, ал. 1 ГПК. В гражданското право тя е изключение. Принципът е разделност на задълженията при множество длъжници¹⁹, който извод се извежда от разпоредбата на чл. 121 ЗЗД²⁰, която не може да бъде тълкувана разширително, предвид изчерпателното изброяване. Причината за това е, че соли-

дарността сериозно отегчава положението на длъжника, а в гражданското право в по-голяма степен се отчита и защитава интереса именно на длъжника²¹. Следователно предполага се разделност, а не солидарност. В случай, че закон установява солидарност, то също лицето, което се позовава на нея, следва да докаже предпоставките, при които тя възниква. Така, ако се предположи, че всяко задължение, поето през време на брака е задоволило семейни нужди, а от този факт възниква солидарност, то по-широкото съждение е, че се предполага и солидарната отговорност на съпрузите за задълженията, възникнали през брака. По този начин изключението се превръща в правило и се стига до противоречие с недопустимостта да се установява по предположение едно толкова обременително обезпечение, каквото е солидарността. Следователно още тук се забелязва противоречието на възприетото становище с установения принцип при същността на задълженията в облигационното право и общите начала на солидарната отговорност²².

Наред с това, при възприемане на виждането за презумпция в правилото на чл. 32, ал. 2 СК, се усложнява положението на съпруга, който твърди, че сделката не е послужила за задоволяване на семейни нужди. В гражданския процес всяка страна следва да докаже онези положителни факти, от които черпи права, т.е. които са изгодни за нея. Отрицателните факти, поради естеството си на нещо, което не се е случило, не оставят следи. Ето защо, правилото е, че се доказват положителните факти и само по изключение се налага доказването на отрицателните факти, които сами по себе

¹⁷ Ставру, Ст. Цит. съч.

¹⁸ Калайджиев, А. Облигационно право. Обща част. Осмо преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2020, с. 506–507.

¹⁹ Петров, Венцислав. Необходими промени в режима на законовата солидарност между съпрузи за задължения, поети за нужди на семейството. – В: Сборник научни изследвания в чест на професор Цанка Цанкова. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2022, с. 276.

²⁰ В отменения ЗЗД от 1892 г. разпоредбата на чл. 93, ал. 1 изрично е посочвала, че „Солидарността не се предполага, тя трябва да бъде изрично условена“. Макар правилото да не е изрично възпроизведено в действащия ЗЗД, това не означава, че законът възприема друг подход при установяването на солидарността, именно поради правилото на чл. 121 ЗЗД.

²¹ Стефанов, Г. Търговско облигационно право. Търговски сделки – общи положения. Отделни видове търговски сделки. Велико Търново: Абагар, 2014, с. 11.

²² В търговското право принципът е изключението в гражданското законодателство – длъжниците по търговска сделка отговарят солидарно, освен ако не е уговорено друго (чл. 304 ТЗ). Това положение се обяснява с по-високите професионални качества на страните, което намира проявление и в по-тежката им отговорност в сравнение с непрофесионалните длъжници.

си не могат да бъдат пряко доказвани и следва да се доказват косвено чрез други положителни факти²³. Така съпругът, който твърди, че задължението не е удовлетворило семейна нужда, ще следва да доказва удовлетворената лична нужда на другия съпруг, в чиято полза е отишло полученото от сделката, а за това той често няма да разполага с доказателства²⁴. Освен това, спорове относно солидарния характер на задължението (задълженията) възникват най-често след прекратяването на брака между вече бившите съпрузи, когато отношенията между тях са влошени.

На следващо място, както беше посочено, предположението, съдържащо се в презумпцията, се основава на онова, което най-често и типично се случва в действителността. Да се приеме, че всяка сделка, която се извършва през време на брака, е насочена към удовлетворяване на семейни нужди, противоречи на здравия разум²⁵. Ако беше така, законодателят щеше да предвиди, че за всички задължения, поети през време на брака съпрузите отговарят солидарно, без да ги разграничава, въвеждайки допълнително изискване спрямо характера на удовлетворената нужда. Така косвено се заключава за възможността през време на брака да възникнат и задължения за удовлетворяването на лични нужди²⁶, без да може да се даде превес на някои от тях, което да обуслови въвеждането на презумпция²⁷. Това че съпрузите са формирали чрез сключването на брак семейство като обществено-социална единица, не ги обезличава и заличава като самостоятелни правни субекти. Те запазват възможността си да действат в свой собствен интерес, поради което законът посочва изрично случая, съобразно удовлетворената нужда, при който възниква солидарна отговорност между тях.

Не на последно място трябва да се подчертае, че предвидената солидарност е особена, тъй като за разлика от общото правило на чл. 127, ал. 2 ЗЗД, между съпрузите не възникват регресни права, ако един от тях изпълни повече от своята част. Това е функция на предназначението на задължението – щом придобитото срещу поетото задължение се ползва от семейството като общност, без да може да бъде определена в количествено отношение ползата за всеки един от съпрузите през време на брака, то справедливо е да не могат да търсят един от друг разликата над „своята част“ от задължението.

Тази солидарност е особена и от гледна точка на обстоятелството, че е единствената, която възниква от сделка, без да е изразено съгласие от един от солидарните съдлъжници за задължаване по нея²⁸. Нещо повече – възможно е дори неучастващият в сделката съпруг дори да не знае за нея. Във всички други хипотези на законова солидарност (напр. чл. 101; 141; 261, ал. 3; 244, ал. 4 и др. ЗЗД) всички лица на пасивната страна изразяват съгласие за възникването на дълга. Единствената друга хипотеза на законова солидарна отговорност, без волеизявление в тази посока, е при неправомерно увреждане (напр. чл. 53), чийто замисъл е засилената защита на увреденото лице. Ето защо, за солидарната обвързаност на неучастващия в сделката съпруг е необходимо задължението да удовлетворява семейни нужди, т.е. нужди на двамата съпрузи общо, и ако един от тях не е участвал в облагодетелстването от полученото благо, е недопустимо да му бъде налагана, по силата на несъществуваща презумпция, отговорност за това задължение.

Така се очертава изводът, че правилото на чл. 32, ал. 2 СК е един от „предвидените в закона случаи“, от който възниква солидарна

²³ **Стамболиев, О.** Доказването в гражданския процес. Трето преработено и допълнено издание. С.: Сиела, 2020, с. 33.

²⁴ **Петров, Венцислав.** Цит. съч., с. 278.

²⁵ В смисъл, че подобна закономерност, въз основа на която да почива подобна презумпция, не съществува вж. Пак там, с. 278.

²⁶ **Ненова, Л.** Семейно право на Република България. Книга първа. Нова редакция проф. д-р Методи Маркова. Трето основно преработено и допълнено издание по новия Семейен кодекс от 2009 г. С.: Софи-Р, 2009, с. 321.

²⁷ Напр. за подобряването на лично имущество, за придобиване на лично имущество, заем за изплащане на стари лични задължения, наследствени задължения, задължения от деликт и др.

²⁸ **Петров, Венцислав.** Цит. съч., с. 281.

отговорност между съпрузи²⁹. То указва предпоставките за възникването на солидарната отговорност, без да предполага която и да е от тях.

5. Фактическият състав, уреден в чл. 32, ал. 2 СК

Фактическият състав, от който възниква солидарната отговорност на съпрузите, включва: 1) наличие на възникнало брачно правоотношение и 2) поемане на задължение за задоволяване на нуждите на семейството. При осъществяването му, автоматично, *ex lege*, възниква солидарна отговорност и за другия съпруг. На първо място, правилото намира по-голямо практическо приложение, когато единият съпруг сключва сделката. В този случай, не е необходимо съпругът да е упълномощен от другия, нито да е получил съгласие за извършването на сделката от него. Освен това, не е необходимо договарящият съпруг да уведомява третото лице, с което договоря, че има съпруг. Щом предвидените в закона предпоставки са налице, то възниква солидарната обвързаност и на неучастващия в сделката съпруг. На второ място, правилото се прилага и когато двамата съпрузи са страни по сделката, насочена към удовлетворяването на семейните нужди, но без да се съдържа изрична уговорка, че последните ще отговарят солидарно. Приложението на чл. 32, ал. 2 СК се налага, тъй като, ако в договора е включена изрично такава уговорка³⁰, солидарността ще възникне на основание чл. 121, ал. 1 ЗЗД като изрично уговорена, без да е необходимо да се доказва какви нужди са удовлетворени с полученото от нея.

Първият елемент на фактическия състав е наличието на брак. Необходимо е брачната връзка да е възникнала и да не е прекратена към момента на поемането на задължението. Възможно е бракът да страда от порок и да бъде унищожаван, но трябва да е възникнал и да съществува, т. к. до унищожаването му с

влязло в сила съдебно решение, той поражда всички правни последици на действителния брак (чл. 46, ал. 2 СК). Не възниква солидарност, ако бракът е нищожен. Не възниква солидарност и между лицата, намиращи се във фактическо съпругеско съжителство, когато някое от тях поеме задължение, макар и за задоволяване нуждите на *фактическото* семейство.

На следващо място, необходимо е поетото задължение да бъде предназначено за задоволяване на нуждите на семейството. Тези задължения могат да бъдат групирани по следния начин:

1) **задължения, свързани с придобиване на вещи в режим на имуществена общност** – тук попадат онези задължения, чрез които се придобива имущество, което става съпругеска имуществена общност³¹. Такива са например заемът, използван за придобиване на недвижим имот, за моторно превозно средство, за покупка на мебел за семейното жилище, за изграждане на етаж от къща и пр.

2) **задължения, свързани с управлението, запазването и поддържането на съпругеската имуществена общност** – съпругеската имуществена общност е съвместна, бездялова и неделима собственост. Освен това, имуществото в режим на общност също може служи за задоволяване нуждите на семейството, а запазването и поддържане на съвместно притежаваното имущество, също представлява интерес за семейството. Поради това задълженията, които са възникнали от сделки, свързани с управлението, запазването и поддържането на тази собственост ще са солидарни. Така напр. задължението за възнаграждение по договора за строително-ремонтни дейности в семейното жилище ще бъде солидарно между съпрузите.

3) **задължения, свързани с общите нужди на семейството** – това са онези задължения, които осигуряват нормалното и спокойно съществуване на семейството³². Обик-

²⁹ Станева, А. в: Ц. Цанкова, М. Марков, А. Станева, В. Тодорова, В. Петров, Е. Балевска, Б. Дечева, В. Мичева. Семейен Кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. Нормативен текст. С.: 2015, с. 106.

³⁰ Петров, Венцислав. Цит. съч., с. 277.

³¹ Ненова, Л. Семейно право на Република България..., с. 322-323.

³² В Решение № 293 от 19.11.2013 г. по гр. д. № 3267/2013 г., г. к., III г. о. на ВКС е прието, че „*под нужди на семейството*“ се разбират общите потребности на членовете на семейството, които

новено става въпрос за ежедневни и битови потребности на семейството, например задълженията за заплащане наем на семейното жилище, периодичните плащания за комунални услуги и др., но няма пречка нуждата да има друг характер, стига да е обща, на всички членове на семейството, напр. екскурзия или ваканция за семейството, чрез което се удовлетворяват културни и духовни интереси.

4) **задължения, свързани с издръжката и нуждите на децата**³³ – става дума за общите, ненавършили пълнолетие деца от брака. Тук не се включва напр. законното задължение за издръжка на единия съпруг към негови деца от друг брак.

Освен това, по-широко виждане в доктрината посочва, че към съдържанието на „нуждите на семейството“ следва да бъдат включени и онези **оправдани лични потребности** на всеки един от съпрузите, които с оглед изискването за взаимност и обща грижа за благополучието на семейството следва да бъдат задоволени, напр. разходите за лечение на болен член от семейството³⁴.

Тези различни групи задължения, при които възниква солидарност, показват, че водещото е задоволяването на семейния интерес, поради което се ангажира отговорността и на двамата съпрузи. Косвено се заключава за възможността да съществуват и да възникват през време на брака задължения, удовлетворяващи личен интерес, но това не означава, че първите се предполагат от закона.

Тук следва да се посочи, че е необходимо, освен благото, получено срещу поетото задължение, да е предназначено за семейни нужди, още реално да е било използвано за задоволяване на общите нужди на семейството³⁵. В случай че, поетото задължение

първоначално е било предназначено за удовлетворяването на семейните нужди, но впоследствие полученото е отишло в полза само на единия съпруг, то другият съпруг няма да бъде обвързан за този дълг³⁶, тъй като солидарността изисква общност на интересите между съдлъжниците. Справедливо е щом двамата отговорят в пълен размер за задължението пред кредитора, то и двамата да са се облагодетелствали от полученото. Освен това, в теорията е посочено (като аргумент за въвеждането на солидарността), че ако единият придобива само права в имуществената общност, но без да участва в задълженията, във връзка с тяхното придобиване, това би довело до неоснователно обогатяване³⁷. Следователно, също толкова несправедливо би било, ако единият съпруг участва само в задължението, без да се е облагодетелствал по някакъв начин от сделката, макар и същата да е извършена с първоначалното намерение за удовлетворяване на семейна нужда.

6. Заключение

От направения анализ се налага изводът, че правилото на чл. 32, ал. 2 СК указва, че поетото задължение за семейни нужди от един от съпрузите ангажира солидарната отговорност на другия съпруг, без да посочва или да предполага, че всички задължения, поемани през времетраенето на брака са с предназначение за удовлетворяване на семейни нужди. Нещо повече, наличието на удовлетворена семейна нужда има основополагащо значение в разгледания фактически състав – именно този факт оправдава възникването на обсъжданата солидарната отговорност, поради което не може да се предполага. Съдебната практика, влагайки една човешка презумпция при въз-

---

според практиката главно са за снабдяване със храна, стоки, продукти, материали, заплащането на необходимите за съвместния живот разходи/включително за оправданите лични нужди на членовете на семейството/, задоволяването на които произтичат от изискванията за семейна солидарност, благополучие и взаимопомощ.“

³³ **Ненова, Л.** Семейно право на Република България..., с. 323.

³⁴ Пак там; **Гоцев, В.** Имуществени отношения между съпрузите по Семейния кодекс. С.: Наука и изкуство, 1988, с. 101.

³⁵ В този смисъл вж. **Велинов, Л.** Цит. съч., с. 59, **Гоцев, В.** Цит. съч., с. 102.

³⁶ В този смисъл е направено предложение *de lege ferenda* да се въведе правило, според което солидарната отговорност възниква само ако съдът установи, че полученото е изразходено за нужди на семейството – **Петров, Венцислав.** Цит. съч., с. 278.

³⁷ **Гачев, Н.** Цит. съч., с. 48.

никнали спорове между бивши съпрузи, прилага законното правило погрешно, като така поставя неучастващия в сделката съпруг в твърде неблагоприятно положение, а кредиторите – в твърде благоприятно. Следователно, при наличието на правен спор, е необходимо да бъде доказано, че поетото задължение е за удовлетворяване на семейните нужди, включително когато е предявен иск от кредитор срещу съпрузите. Обсъжданата разпоредба по своята същност не съдържа презумпция, че всеки дълг, поет от един от съпрузите, е солидарен дълг на двамата съпрузи и за да се направи този извод е необходимо, съобразно с общото правило на чл. 154, ал. 1 ГПК, страната, която твърди, че задължението е солидарно, да докаже в условията на пълно и главно доказване своето твърдение. Съдебната практика следва да прилага правилото предпазливо, след като бъде доказано по несъмнен начин, че удовлетворената нужда е семейна.

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

- Велинов, Л.** Солидарна отговорност на съпрузите при задължения, поети за нуждите на семейството. – Социалистическо право, 1968, № 9 // **Velinov, L.** Solidarna otgovornost na sapruzite pri zadalzhenia, poeti za nuzhdite na semeystvoto. – Sotsialisticheskoto pravo, 1968, № 9.
- Венедиков, П.** Коментар на Наредбата за закон за брака. С.: ИК „Петко Венедиков“, 2022 // **Venedikov, P.** Komentar na Naredбата zakon za braka. S.: IK „Petko Venedikov“, 2022.
- Гачев, Н.** Имуществени отношения между съпрузите. – Социалистическо право, 1968, № 9 // **Gachev, N.** Imushtestveni otnoshenia mezhdu sapruzite. – Sotsialisticheskoto pravo, 1968, № 9.
- Гоцев, В.** Имуществени отношения между съпрузите по Семейния кодекс. С.: Наука и изкуство, 1988 // **Gotsev, V.** Imushtestveni otnoshenia mezhdu sapruzite po Semeynia kodeks. S.: Nauka i izkustvo, 1988
- Желев, С.** Чл. 24, ал. 4 СК в теорията и в практиката. – Грамада. Портал на българския юрист // **Zhelev, S.** Chl. 24, al. 4 SK v teoriyata i v praktikata. – Gramada. Portal na balgarskia yurist <https://gramada.org/%D1%87%D0%BB-24-%D0%B0%D0%BB-2-%D1%81%D0%BA-%D0%B2-%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D0%B2-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA/>
- Калайджиев, А.** Облигационно право. Обща част. Осмо преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2020 // **Kalaydzhiiev, A.** Obligatsionno pravo. Obshta chast. Osmo preraboteno i dopalнено izdanie. S.: Sibi, 2020.
- Ненова, Л.** Семейно право на Народна република България. С.: Наука и изкуство, 1977 // **Nenova, L.** Semeyno pravo na Narodna republika Bulgaria. S.: Nauka i izkustvo, 1977.
- Ненова, Л.** Семейно право на Република България. Книга първа. Нова редакция проф. д-р Методи Маркова. Трето основно преработено и допълнено издание по новия Семейен кодекс от 2009 г. С.: Софи-Р, 2009 // **Nenova, L.** Semeyno pravo na Republika Bulgaria. Kniga parva. Nova redaktsia prof. d-r Metodi Markova. Treto osnovno preraboteno i dopalнено izdanie po novia Semeen kodeks ot 2009 g. S.: Sofi-R, 2009.
- Павлова, М.** Гражданско право. Обща част. Трето издание. С. Сиела, 2023 // **Pavlova, M.** Grazhdansko pravo. Obshta chast. Treto izdanie. S. Siela, 2023.
- Петров, Венцислав.** Необходими промени в режима на законната солидарност между съпрузи за задължения, поети за нужди на семейството. – В: Сборник научни изследвания в чест на професор Цанка Цанкова. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2022 // **Petrov, Ventsislav.** Neobhodimi promeni v rezhima na zakonovata solidarnost mezhdu sapruzite za zadalzhenia, poeti za nuzhdi na semeystvoto. – V: Sbornik nauchni izsledvania v chest na profesor Tsanka Tsankova. S.: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2022.
- Ставру, Ст.** Вид на презумпцията за последователност при едновременна смърт на две или повече лица (чл. 10а ЗН). - Предизвикай правото! // **Stavru, St.** Vid na prezumptsiyata za posledovatelnost pri ednovremenna smart na dve ili poveche litsa (chl. 10a ZN). - Predizvikay pravoto! <https://www.challengingthelaw.com/semeino-inasledstveno-pravo/vid-na-prezumpciyata-chlen-10a-zn/#sdfootnoteбaнc>
- Стамболиев, О.** Доказването в гражданския процес. Трето преработено и допълнено издание. С.: Сиела, 2020 // **Stamboliev, O.** Dokazvaneto v grazhdanskia protses. Treto preraboteno i dopalнено izdanie. S.: Siela, 2020.
- Стефанов, Г.** Търговско облигационно право. Търговски сделки – общи положения. Отделни видове търговски сделки. Велико Търново: Абагар, 2014 // **Stefanov, G.** Targovsko obligatsionno pravo. Targovski sdelki – obshti polozhenia. Otdelni vidove targovski sdelki. Veliko Tarnovo: Abagar, 2014.

Таджер, В. Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял I. Второ издание. С.: Софи-Р, 2001 // **Tadzher, V.** Grazhdansko pravo na NRB. Obshta chast. Dyal I. Vtoro izdanie. S.: Sofi-R, 2001.

Ташев, Р. Обща теория на правото. Основни правни понятия. Четвърто преработено и допълнено издание. С.: Сиби, 2010 // **Tashev, R.** Obshta teoria na pravoto. Osnovni pravni ponyatia. Chetvarto preraboteno i dopalнено izdanie. S.: Sibi, 2010

Ц. Цанкова, М. Марков, А. Станева, В. Тодорова, В. Петров, Е. Балеvsка, Б. Дечева, В. Мичева. Семейен Кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. Нормативен текст. С.: 2015 // **Ts. Tsankova, M. Markov, A. Staneva, V. Todorova, V. Petrov, E. Balevska, B. Decheva, V. Micheva.** Semeen Kodeks. Prilozhen komentar. Problemi na pravoprilaganeto. Analiz na sadebnata praktika. Normativen tekst. S.: 2015.